

Στις 22 Σεπτεμβρίου του 1912, η τότε πρόσφατη ελληνοβουλγαρική συνθήκη συμπληρώθηκε με μυστική στρατιωτική συμφωνία που προέβλεπε ότι εναντίον της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, η Βουλγαρία θα κινητοποιούσε στρατό 300.000 ανδρών και η Ελλάδα 120.000 αλλά και στόλο. Με κρίκο τη Σόφια, η βαλκανική συμμαχία ήταν γεγονός. Τρεις μέρες αργότερα (25 Σεπτεμβρίου του 1912) ο μικρός στρατός του Μαυροβούνιου πέρασε τα σύνορά του, προχώρησε ως το Νοβιπαζάρ, αιχμαλώτισε έξι τουρκικά τάγματα και κυριεύσε την Μπελιοπόλιε.

Στις 30 Σεπτεμβρίου και με τον στρατό του Μαυροβούνιου να προελαύνει, οι τρεις της συμμαχίας έστειλαν κοινό τελεσίγραφο στον σουλτάνο. Η Οθωμανική αυτοκρατορία έπρεπε να παραχωρήσει «εδώ και τώρα» αυτονομία σε όλα τα ευρωπαϊκά της εδάφη με διοικητές Βέλγους ή Ελβετούς και με τοπικές συνελεύσεις και εγχώριες δυνάμεις πολιτοφυλακής. Κι επειδή η τουρκική κακοπιστία ήταν πάγια και γνωστή, οι πρεσβευτές των ενδιαφερομένων κρατών θα επέβλεπαν την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων, ενώ η Τουρκία θα έπρεπε να αποσύρει τα στρατεύματά της.

Την επομένη (1^η Οκτωβρίου), η Ελλάδα υποδεχόταν στην Αθήνα τους βουλευτές από την Κρήτη. Η υποδοχή ήταν καθ' όλα επίσημη. Στις 4 Οκτωβρίου κι ενώ ο στρατός του Μαυροβούνιου συνέχιζε να προελαύνει ακάθεκτος (είχε κυριεύσει κι άλλες δυο πόλεις), η Οθωμανική αυτοκρατορία κήρυξε τον πόλεμο στη Βουλγαρία και στη Σερβία, αφήνοντας την Ελλάδα απέξω. Η Τουρκία έτρεφε ελπίδες για μian ελληνική ουδετερότητα όσο να φτάσουν στα μικρασιατικά παράλια οι στρατιές της Ανατολής και να διαπεραιωθούν χωρίς προβλήματα από τον ελληνικό στόλο. Η διάψευση ήρθε την επομένη, καθώς η Ελλάδα της κήρυξε τον πόλεμο και τα ελληνικά στρατεύματα πέρασαν τα σύνορα (5 Οκτωβρίου του 1912). Ο Α΄ Βαλκανικός πόλεμος είχε ξεκινήσει σφοδρός.

Πενήντα ημέρες αργότερα, τα μόνα σοβαρά οθωμανικά ερείσματα στα Βαλκάνια απέμεναν τα Γιάννενα, η Σκόδρα και η Αδριανούπολη. Ο σουλτάνος ζήτησε ανακωχή και κάλεσε τους συμμάχους στην Τσατάλτζα να κουβεντιάσουν. Σερβία και Βουλγαρία δέχτηκαν. Η Ελλάδα όχι. Η κουβέντα οδήγησε στη συνδιάσκεψη του Λονδίνου. Άρχισε στις 3 Δεκεμβρίου και επί ένα μήνα πελαγοδρομούσε καθώς οι Τούρκοι ακολουθούσαν παρελκυστική τακτική. Μια ενδοτουρκική επανάσταση ξέσπασε στις 10 Ιανουαρίου του 1913 και οι εθνικιστές Νεότουρκοι που επικράτησαν, δήλωσαν πως η Οθωμανική αυτοκρατορία προσφεύγει πάλι στα όπλα. Έτσι κι αλλιώς, οι μάχες στην Ήπειρο είχαν επαναρχίσει τρεις μέρες νωρίτερα.

Τα Γιάννενα έπεσαν στις 21 Φεβρουαρίου. Η Αδριανούπολη στις 13 Μαρτίου. Ο Αυλώνας

στα τέλη του μήνα. Η Οθωμανική αυτοκρατορία ζήτησε ανανέωση της ανακωχής. Η συνδιάσκεψη στο Λονδίνο ξεκίνησε από το σημείο, στο οποίο είχε διακοπεί στις 10 Ιανουαρίου. Στον χάρτη χαράχτηκε μια περίπου ευθεία γραμμή από τον Αίνο ως τη Μήδεια. Ό,τι βρίσκεται ανατολικά της γραμμής αυτής ανήκε στους Τούρκους. Ό,τι δυτικά, στους συμμάχους και την Αλβανία, που θα έπρεπε να τα βρουν μεταξύ τους. Στις 17 Μαΐου του 1913 υπογράφηκε η συνθήκη. Ο Α΄ Βαλκανικός πόλεμος είχε τελειώσει.

Η Κρήτη ήταν πια αδιαμφισβήτητα ελληνική. Η τύχη των νησιών και του Αγίου Όρους έμενε να κριθεί από τις μεγάλες δυνάμεις. Όμως, η Βουλγαρία δεν ήταν ευχαριστημένη με τα εδαφικά της κέρδη. Ο τσάρος Νικόλαος Β΄ προσφέρθηκε να διαιτητεύσει. Ελλάδα και Σερβία αρνήθηκαν κι έσπευσαν να υπογράψουν μεταξύ τους συνθήκη κατά του βουλγαρικού επεκτατισμού (Θεσσαλονίκη, 19 Μαΐου του 1913). Άλλωστε, οι Βούλγαροι προκαλούσαν, όπου διατηρούσαν στρατιωτικές νησίδες, με πιο σοβαρή μια συμπλοκή στο Παγγαίο.

Ξαφνικά, τα ξημερώματα 17 Ιουνίου του 1913, ξέσπασε ο Β΄ Βαλκανικός πόλεμος. Οι Βούλγαροι έκαναν αιφνιδιαστική επίθεση εναντίον των Ελλήνων στη Νιγρίτα και εναντίον των Σέρβων στη Γευγελή. Οι Έλληνες απάντησαν αιχμαλωτίζοντας τους 1500 άνδρες των βουλγαρικών νησίδων στο ελληνικό έδαφος. Η αντεπίθεση ξεκίνησε στις 19 Ιουνίου, σ' ολόκληρο το μέτωπο της γραμμής Καλλινόβο - Κιλκίς - Λαχανά.

Ως τις 10 Ιουλίου, ο ελληνικός στρατός είχε απελευθερώσει ολόκληρη την Ανατολική Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη. Στις 13, οι Σέρβοι έπαιρναν το Βιδίνιο στις όχθες του Δούναβη. Στις 18, ο ελληνικός στρατός βρισκόταν μπροστά στην βουλγαρική πόλη Τζουμαγιά. Την ημέρα εκείνη συμφωνήθηκε ανακωχή.

Οι εμπόλεμοι κάθισαν στο τραπέζι των συνομιλιών, στο Βουκουρέστι. Ελληνοβουλγαρικό σύνορο ορίστηκε ο ποταμός Νέστος. Η Δυτική Θράκη έμεινε στους Βούλγαρους. Η Σερβία κράτησε ό,τι κέρδισε στα νότια - νοτιοανατολικά της και το Μαυροβούνιο περίπου διπλασίασε την έκτασή του. Οι υπογραφές στη συνθήκη («του Βουκουρεστίου», όπως ονομάστηκε), μπήκαν στις 28 Ιουλίου του 1913.

Στις 16 Σεπτεμβρίου του 1913 στην Κωνσταντινούπολη, η Οθωμανική αυτοκρατορία υπέγραψε τη δική της συνθήκη με τη Βουλγαρία, από την οποία επανακτούσε τα εδάφη ως και την Αδριανούπολη με τις Σαράντα Εκκλησιές. Την 1η Νοεμβρίου στην Αθήνα, υπογράφηκε η ελληνοτουρκική συνθήκη, με την οποία αναγνωριζόταν ότι τα νησιά του Αιγαίου (εκτός από τα «ιταλικά» Δωδεκάνησα) ήταν ελληνικά. Την ίδια ελληνικότητα των

νησιών αναγνώριζαν και οι μεγάλες δυνάμεις με διακοίνωσή τους (31 Ιανουαρίου του 1913), με την οποία, όμως, καταχωρούσαν την Ίμβρο και την Τένεδο στην Οθωμανική αυτοκρατορία.

ΤΟ ΦΙΛΜ ΤΩΝ ΕΤΩΝ:

1912

Ιανουάριος:

Ο Άγγλος εξερευνητής Ρόμπερτ Σκοτ έφτασε στις 18 του μήνα στον Νότιο Πόλο, όπου βρήκε μια νορβηγική σημαία μπηγμένη στον πάγο. Στον αδυσώπητο κι απάνθρωπο αγώνα, ο Ροάλντ Αμούντσεν είχε νικήσει. Ο Ρόμπερτ Σκοτ έμπηξε την αγγλική σημαία λίγο πιο κει και πήρε το δρόμο της επιστροφής. Στις 20 Μαρτίου, πέθανε μαζί με τους συντρόφους του, μόλις είκοσι χιλιόμετρα μακριά από τη βάση τους.

Φεβρουάριος:

Προκειμένου να παγιωθεί η δημοκρατία στην Κίνα, ο Σουν Γιατ Σεν πρότεινε να γίνει πρόεδρος ο Γιουάν Σιχ Κάι, έμπιστος της αυτοκρατορικής οικογένειας και αντιβασιλιάς ως την επανάσταση. Ο Γιουάν αποδέχτηκε την πρόταση και σε επίσημη τελετή έκοψε την αυτοκρατορική κοτσίδα του, ένδειξη ότι ανεξαρτητοποιείται από τα ανάκτορα.

Μάρτιος:

Ο τύραννος της Σάμου, Ανδρέας Κοπάσης, δολοφονήθηκε από άγνωστο πατριώτη, στις 21 του μήνα. Είχε διοριστεί κυβερνήτης του αυτόνομου νησιού το 1907, μετά την επανάσταση του Θεμιστοκλή Σοφούλη, αλλά αποδείχθηκε εξαιρετικά φιλότουρκος και προδότης των εθνικών συμφερόντων.

Απρίλιος:

Στο παρθενικό του ταξίδι στον Ατλαντικό ωκεανό, το γιγάντιο υπερωκεάνιο «Τιτανικός» έπεσε πάνω σε κινούμενο παγόβουνο, νότια της Νέας Γης (κοντά στις ακτές του Καναδά), και βυθίστηκε στις 15 του μήνα. Νεκροί 1564. Σώθηκαν 705. Η τελευταία επιζήσασα πέθανε στις αρχές Φεβρουαρίου του 1997.

Μάιος:

Με ουσιαστικό διευθυντή τον Βλαδίμηρο Λένιν, που καθοδηγεί από το εξωτερικό, και νόμιμο

εκδότη τον Ιωσήφ Στάλιν, κυκλοφόρησε στις 5 του μήνα στη Ρωσία το πρώτο φύλλο της εφημερίδας Πράβντα, οργάνου των μπολσεβίκων.

Ιούνιος:

Πανδωδεκανησιακό συνέδριο στην Πάτμο με θέμα την ένωση των υπό ιταλική κατοχή Δωδεκανήσων με την Ελλάδα κατέληξε σε σύλληψη των προκρίτων από τον Ιταλό διοικητή. Κατηγορία: Οι σύνεδροι είναι «όργανα των Νεότουρκων»! Δόθηκαν εξηγήσεις και οι συλληφθέντες αφέθησαν ελεύθεροι.

Ιούλιος:

Ο Έλληνας αθλητής Κωνσταντίνος Τισκλητήρας κέρδισε το χρυσό μετάλλιο του άλματος εις μήκος άνευ φόρας, στους Ολυμπιακούς αγώνες της Στοκχόλμης πετυχαίνοντας άλμα 3 μέτρων και 37 εκατοστών, μόλις ένα εκατοστό περισσότερο από τον δεύτερο, Αμερικανό Πλατ Άνταμς.

Αύγουστος:

Έληξε με νίκη των επαναστατών η από το 1911 εξέγερση των γύρω από τη Σκόδρα καθολικών Αλβανών εναντίον των Νεότουρκων. Συμφωνήθηκε γενική αμνηστία, περιορισμός της στρατιωτικής θητείας, φοροαπαλλαγή των Αλβανών για δυο χρόνια, δικαίωμα των

κατοίκων να οπλοφορούν, άνοιγμα σύγχρονων δρόμων και ίδρυση αλβανικών σχολείων. Τέσσερις μήνες αργότερα (28 Νοεμβρίου του 1912), οι Αλβανοί θα κήρυσαν την αυτονομία τους.

Σεπτέμβριος:

Στις 20 του μήνα παρελήφθησαν τα τέσσερα νεότευκτα αντιτορπιλικά «Αετός», «Ιέραξ», «Λέων» και «Πάνθηρ», τα οποία εντάχθηκαν αμέσως στη δύναμη του ελληνικού στόλου στο Αιγαίο.

Οκτώ βριος:

Ξέσπασε στις 5 του μήνα η εξόρμηση του ελληνικού στρατού: Στις 11 νίκησε στο Σαραντάπορο, στις 17 πήρε τα Γρεβενά, στις 22 τα Γιαννιτσά και στις 26 μπήκε νικητής στη Θεσσαλονίκη. Από τις 22 είχε απελευθερώσει και την Πρέβεζα. Στο Αιγαίο ελευθερώθηκαν Λήμνος, Θάσος, Ίμβρος, Ψαρά. Καθοριστικές νίκες σημειώνουν και οι σύμμαχοι Σέρβοι, Βούλγαροι και Μαυροβούνιοι.

Νοέμβριος:

Μέτσοβο και Φλώρινα στα δυτικά, Χίος, Μυτιλήνη και Σαμοθράκη στο Αιγαίο είναι οι πιο σημαντικές από τις περιοχές που ελευθερώθηκαν αυτόν τον μήνα από τον ελληνικό στρατό.

Οι Σέρβοι μπήκαν στο Μοναστήρι.

Δεκέμβριος:

Με τη ναυμαχία της Έλλης, όπου έλαμψε το θωρηκτό «Αβέρωφ», οι Τούρκοι νικήθηκαν και κλείστηκαν στα στενά. Στο μέτωπο της Ηπείρου, στις 6 του μήνα, ο ελληνικός στρατός μπήκε νικηφόρος στην Κορυτσά.

1913:

Ιανουάριος:

Με τη ναυμαχία της Λήμνου, έληξε οριστικά κάθε προσπάθεια του τουρκικού στόλου να βγει στο Αιγαίο, όπου ελευθερώθηκαν όλα τα νησιά εκτός από τα υπό ιταλική κατοχή Δωδεκάνησα.

Φεβρουάριος:

Ο ελληνικός στρατός κυρίευσε το οχυρωμένο Μπιζάνι και, στις 21 του μήνα, απελευθέρωσε τα Ιωάννινα. Οι αιχμάλωτοι έφτασαν τους 30.000.

Μάρτιος:

Στις 5 του μήνα, δολοφονήθηκε στη Θεσσαλονίκη ο βασιλιάς των Ελλήνων, Γεώργιος Α'. Ο δολοφόνος, δεινός σκοπευτής Αλέξανδρος Σχοινάς, είπαν ότι σκοτώθηκε πέφτοντας στο κενό από τον πρώτο όροφο.

Απρίλιος:

Σκανδαλισμός του χριστεπώνυμου ποιμνίου: Ο μητροπολίτης Λεοντοπόλεως Σωφρόνιος υπέβαλε την παραίτησή του από τον μητροπολιτικό θρόνο, προκειμένου να παντρευτεί την καλή του.

Μάιος:

Στις 13 του μήνα, απογειώθηκε το πρώτο στον κόσμο τετρακινητήριο: Το κατασκεύασε ο Ρώσος Ιγκόρ Σικόρσκι και το ονόμασε Μπολσόι (μεγάλο), του έβαλε τέσσερις κινητήρες των εκατό ίππων και 16 τροχούς, που μπορούσαν να αντικατασταθούν με σκι. Ζύγιζε πέντε

τόνους και διέθετε σαλόνι για τέσσερις επιβάτες.

Ιούνιος:

Η Καβάλα κυριεύτηκε στις 27 του μήνα, έπειτα από απόβαση ελληνικών δυνάμεων. Με την απελευθέρωσή της, η Βουλγαρία έχασε και το τελευταίο σημαντικό έρεισμά της για έξοδο στο Αιγαίο.

Ιούλιος:

Επωφελούμενοι από τις ήττες των Βουλγάρων στα μέτωπα με τους Έλληνες και τους Σέρβους, οι Τούρκοι επετέθησαν και στις 21 του μήνα, ανέκτησαν την Αδριανούπολη.

Αύγουστος:

Το Καστελόριζο έγινε από τις 17 του μήνα το ακροτελεύτιο νησί της ελληνικής επικράτειας. Η εγκατάσταση των ελληνικών αρχών πραγματοποιήθηκε τη μέρα αυτή με κάθε επισημότητα.

Σεπτέμβριος:

Αναστατώθηκε ο ελληνικός πληθυσμός της Κορυτσάς, καθώς έγινε γνωστό ότι οι μεγάλες δυνάμεις προορίζουν την περιοχή για τμήμα του υπό σύσταση αλβανικού κράτους. Εξήντα Ελληνίδες της πόλης σχημάτισαν Ιερό Λόχο, αποφασισμένες να πολεμήσουν για να μείνει η Κορυτσά στην Ελλάδα.

Οκτώ βριος:

Πλατφόρμα συναρμολόγησης εγκατέστησε ο Χένρι Φορντ στο εργοστάσιό του και υπολογίζει ότι θα ανεβάσει την παραγωγή αυτοκινήτων σε 25.000 τον χρόνο.

Νοέμβριος:

Ναύσταθμο στην Ιερισσό, συγκυριαρχία στο Άγιο Όρος και ισοπολιτεία μεταξύ Ελλήνων και Ρώσων μοναχών απαίτησε ο τσάρος, ζητώντας «ίση μεταχείριση με τη Σερβία», στην οποία παραχωρήθηκε ελεύθερη ζώνη εμπορίου στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης. Τα αιτήματα απερρίφθησαν.

Δεκέμβριος:

Στις 4 του μήνα, αποφασίστηκε από τις μεγάλες δυνάμεις να αποσπαστεί η Βόρεια Ήπειρος από την Ελλάδα ως ελληνική συνεισφορά στη δημιουργία της Αλβανίας. Βασιλιάς διορίστηκε ο Γερμανός πρίγκιπας Ντε Βιντ.

(Έθνος της Κυριακής, 23.5.1999) (τελευταία επεξεργασία, 16.6.2009)